

Мектепке дейінгі жастағы балаларда толеранттылықты қалыптастыру құралы ретіндегі ертегі

Дайындаған: логопед-оқытушы

Борисова М.С.

2025 ж.

Ұрпақты адамгершілік тәрбиелеудің өзектілігі сөзсіз. Біздің қоғам өмірінің әртүрлі тарихи кезеңдерінде тәрбиенің өз мазмұны алдыңғы қатарға шығарылды. Қазіргі кезеңде Қазақстан ішінде де, одан тыс жерлерде де ұлтаралық қатынастарды жақсарту жолдарын іздеу қажеттілігі туындады. Мұндай жолдардың бірі – мектепке дейінгі жастан бастап ұрпақта ұлтаралық қарым-қатынас мәдениетін, яғни жергілікті этнос мәдениеті мен салт-дәстүрлерін білуді, толеранттылықты қалыптастыру.

Мектепке дейінгі балалық шақта адамның уақытылы және сапалы дамуын қамтамасыз ететін көптеген құралдардың ішінде халық мәдениеті ерекше орын алады. Ол баланың қабылдауына қолжетімділігі, элементтерінің айқындығы мен түр-түсінің байлығы сияқты өзіне тән ерекшеліктерінің арқасында жоғары тәрбиелік әлеуетке ие. Оның дамытушық мүмкіндіктері мектепке дейінгі жастағыларды эстетикалық, ақыл-ой, отансүйгіштік, еңбек тәрбиелеу міндеттеріне қатысты егжей-тегжейлі зерттелген.

Заманауи жағдайда отансүйгіштік – бір жағынан, өз Отанына берілгендік, ал екінші жағынан, Қазақстан жерінде тұратын әр халықтың мәдени ерекшелігін сақтау. Мектепке дейінгі жаста отансүйгіштік тәрбиелеудің ең маңызды міндеттерінің бірі – Отанаға деген сүйіспеншілік пен айналадағы халықтарға толерантты қарым-қатынасты тәрбиелеу.

Отансүйгіштік тәрбиелеуді халық ертегілерінің кез келген түрі арқылы жүзеге асыруға болады. Ертегі – Отанаға деген сүйіспеншілікті тәрбиелеудің орынбасар көзі. Ертегі – мәдениеттің рухани байлығы, оны меңгеру арқылы бала өз халқын таниды. Мектепке дейінгі жас – ертегі жасы. Дәл осы жаста бала ертегіге және ғажайып нәрселерге қызығушылық танытады. Ертегі сәтті таңдалса және бір мезгілде экспрессивті түрде баяндалса, оның балаларға сезімтал, назарлы тыңдаушылар табатынына сенімді болуға болады. Бұл отансүйгіштік сезімдерді дамытуға ықпал етеді.

Бала ауыз әдебиеті туындылары арқылы толеранттылық құндылықтарын меңгереді. Балаларға полярлық бейнелерді беруге болатын ең қолжетімді форма – бұрынғы балалар ертегілерінің кейіпкерлері. Әдетте, барлық ертегілерде балалар үшін қызықты сюжетке оралған педагогикалық идеялар бар. Теріс кейіпкерлер әрқашан онда оң кейіпкерлерге қарсы тұрады, олар жеке сапалары ғана емес, сонымен қатар олардың арасындағы өзара қарым-қатынастарда да қарама-қарсы болады, бұл жақсылық пен жамандықтың күресін бейнелейді.

Осындай кейіпкерлер бала үшін өз істері мен әрекеттерін сүйікті кейіпкерлердің әрекеттерімен салыстыра отырып, ұмтылатын алыс перспектива болып табылады.

Мектепке дейінгі жастағы балалармен жұмысымда тәсілдер толеранттылықты тәрбиелеу логикасына сәйкес қолданылды: алдымен толерантты сананы қалыптастыру, содан кейін толерантты мінез-құлық әдеттерін қалыптастыру және соңында толерантты қатынасты тәрбиелеу. Балалармен жұмыста мектепке дейінгі жастағы балаларда толеранттылықты қалыптастыру үшін келесі тәсілдерді қолдануға болады:

- екі немесе үш ертегінің мазмұнын салыстыру;
- екі немесе үш ертегінің кейіпкерлерінің сипаттамасын салыстыру;
- ертегілерге арналған суреттерді қарау және оларды салыстыру;
- ертегінің жаңа сюжетін ойлап табу немесе ертегі сюжетін өзгерту;
- ертегі сюжетін модельдеу;
- ертегілер мазмұны бойынша өзі жасаған кітапшаларды жасау;
- әдеби викториналар өткізу;
- «Менің сүйікті ертегілерім» вернисажын ресімдеу.